

Vägledning

för hantering av förorenade områden i Uppsala kommun

Ett normerande dokument som miljöchefen fastställt 2018-01-31

Läsanvisning	3
1. Inledning	3
2. Utgångsläget i Uppsala kommun	3
2.1. Antal förorenade områden.....	3
2.2. Vattenskydd.....	3
3. Miljömål – Giftfri miljö	4
3.1. Nationella mål	4
3.2. Regionala och lokala mål	4
4. Ansvar	4
5. Ansvar och organisation inom kommunen	4
5.1. Kommunledningskontoret	5
5.2. Miljöförvaltningen.....	5
5.3. Stadsbyggnadsförvaltningen	5
5.4. Kommunala bolag	5
5.4.1. Uppsala Vatten och Avfall AB.....	5
1.1.1. Kommunala bolag som äger och förvaltar fastigheter.....	6
6. Vägar för arbetet med förorenade områden.....	6
6.1. Tillsynsdrivet arbete	6
6.2. Exploatering	6
6.3. Kommunen som problemägare	6
6.4. Statliga bidragsmedel	6
7. Gemensam vägledning	7
7.1. Undersökningar	7
7.1.1. Tidig hantering ger bättre handlingsutrymme	7
7.1.2. Ramavtal för miljötekniska markundersökningar	7
7.1.3. Kunskap om föroreningarna	7
7.1.4. Tidig dialog med tillsynsmyndigheten	7
7.2. Åtgärder.....	8
7.2.1. Välja riktvärdesmodell, generella eller plats specifika.....	8
7.2.2. Hitta bra nivåer för sanering, varken för mycket eller för lite.....	8
7.2.3. Kommunen som beställare håller i miljökontrollen	8
7.2.4. Användning av alternativa åtgärdsmetoder till schaktsanering	8
7.2.5. Samverkan mellan förvaltningar och bolag.....	8
7.2.6. Återanvändning av schaktmassor för anläggningsändamål.....	8
7.2.7. Hantering av tjärasfalt	9
7.3. Fastighetsöverlåtelse	9
7.3.1. Reglering av ansvar för föroreningar	9
7.4. Kommunikation.....	9
7.4.1. Kommunisering.....	9
Bilaga 1 – Förklaring av ord och förkortningar.....	10
Bilaga 2 - Uppgifter i anmälan om användning av avfall för anläggningsändamål.....	12

Läsanvisning

Detta dokument handlar om arbetet med förorenade områden i Uppsala kommun. Det inleds med en beskrivning av utgångsläget i kommunen, de gällande miljömålen samt något om ansvar för förorenade områden.

I kapitel 6 beskrivs kort kommunens olika verksamheter och hur de berörs av förorenade områden.

I kapitel 7 beskrivs olika vägar för att driva arbete med förorenade områden.

I kapitel 8 finns gemensam vägledning för hur kommunen ska arbeta med förorenade område utifrån några utvalda aspekter.

1. Inledning

Denna vägledning kompletterar riktlinjer för förorenade områden, beslutade av Kommunstyrelsen 2017-12-13. Syftet med vägledningen är att utveckla informationen kring förorenade områden och hur de bör hanteras inom Uppsala kommuns verksamhet. Föroreningar i mark är ofta förknippade med stora kostnader varför det finns ekonomiska incitament för att styra upp arbetet. Rätt hanterat kan betydande besparingar göras vid en effektiv hantering och utredning av föroreningsfrågor. Samverkan mellan kommunens olika delar är av stor betydelse för en effektiv hantering.

Vägledningen omfattar alla förorenade områden inom Uppsala kommun och riktar sig till Uppsala kommuns samtliga förvaltningar och bolag. Mer detaljerade vägledningar eller rutiner tas vid behov fram för varje enskild förvaltning, bolag eller i enskilda projekt.

Uppsala kommuns ansvar för undersökningar och åtgärder följer av gällande lagstiftning. Kommunen kan därutöver självmant ta initiativ till undersökningar och åtgärder av förorenade områden eller för särskilda föroreningar för att säkerställa skydd eller värden, till exempel för grundvatten.

2. Utgångsläget i Uppsala kommun

2.1. Antal förorenade områden

Ett förorenat område är enligt miljöbalken ett mark- eller vattenområde, grundvatten, byggnad eller anläggning som är så förorenat att det kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Länsstyrelsen har inventerat förorenade områden i länet genom arkivstudier, en så kallad MIFO-inventering och tilldelat dem en riskklass mellan 1-4 utifrån hur allvarliga föroreningarna anses vara. Det är framförallt objekt i riskklass 1 och 2, mycket stor risk respektive stor risk, som inledningsvis är aktuella att arbeta med. Resultaten från inventering och riskklassificering finns i Länsstyrelsens databas kallad EBH-stödet (tidigare MIFO-databasen). I Uppsala kommun finns över 1 300 identifierade objekt vara av drygt 300 är riskklassade. Ungefär hälften har klassats som stor eller mycket stor risk.

2.2. Vattenskydd

Genom Uppsala stad sträcker sig Uppsalaåsen, en rullstensås som är stadens huvudsakliga dricksvattentäkt. Detta gör att större delen av innerstaden ligger inom yttre vattenskyddsområde och vissa delar inom inre vattenskyddsområde, vilket ställer krav vid arbetet med förorenade områden.

Fyrisån som rinner genom staden är ett av ytvatten i kommunen som ska skyddas från ökade belastningar för att miljö kvalitetsnormerna ska kunna uppfyllas.

3. Miljömål – Giffri miljö

3.1. Nationella mål

Det nationella miljömålet för förorenade områden är: ”Förorenade områden är åtgärdade i så stor utsträckning att de inte utgör något hot mot människors hälsa eller miljön.” Det övergripande målet är att all förorenade områden med mycket stor risk eller stor risk för människors hälsa eller miljö åtgärdade 2050.

Naturvårdverket har föreslagit följande etappmål:

- Minst 25 procent av områdena med mycket stor risk är åtgärdade år 2025.
- Minst 15 procent av områdena med stor risk är åtgärdade år 2025.
- Användningen av annan teknik än schaktning och deponering, utan föregående behandling av massorna, har ökat år 2020.

Arbetet med förorenade områden bidrar även till att uppnå andra nationella miljökvalitetsmål som: God bebyggd miljö, Grundvatten av god kvalitet och Levande sjöar och vattendrag. Miljökvalitetsnormer (MKN) för vattenstatus i yt- och grundvatten berörs också.

3.2. Regionala och lokala mål

Uppsala kommun har antagit ”Miljö- och klimatprogram 2014-2023” (Uppsala kommun, 2014). De långsiktiga målen är Klimatneutralt Uppsala och Giffri miljö vilka sedan följs av åtta etappmål. Uppföljning av målen görs årligen och utvärderas 2017 och 2020.

I översiktsplanen från 2016 står att man ska ”Säkra att markens förutsättningar och risker beaktas och hanteringen beskrivs tidigt vid all planering och exploatering. Det kan handla om ras, skred, radon, sulfidhaltiga leror, översvämningsrisker och förorenad mark.”

Andra viktiga styrdokument som berör förorenade områden är kommunens Vattenprogram och Avfallsplan.

4. Ansvar

Ansvar för förorenade områden regleras i Miljöbalkens kapitel 10. Grundprincipen är att den som har orsakat en förorening ska ansvara för att undersöka och åtgärda den. Ett ansvar kan endast krävas för en verksamhet som var i drift efter 30 juni 1969, dvs efter att miljöskyddslagen trädde i kraft. Om det inte finns någon verksamhetsutövare som kan hållas ansvarig kan krav ställas på fastighetsägaren om fastigheten förvärvades efter Miljöbalkens införande 1 januari 1999.

Fastighetsägaren är också ansvarig för en förorening som förvaras på en fastighet, t.ex. i nedgrävda tunnor, en underjordisk tank eller ett avfallsupplag, det s.k. förvaringsfallet

En exploatör av en fastighet likställs med en verksamhetsutövare och får ansvar för de föroreningar som finns på fastigheten. Bakgrunden är att genom att exploatören börjar gräva i marken kan denne orsaka exponering och spridning av föroreningarna.

5. Ansvar och organisation inom kommunen

Kommunen hanterar förorenade områden i olika roller. Nedan följer de delar av kommunen som berörs mest. Även andra delar av kommunen kan vara verksamhetsutövare och därmed ha ett ansvar för undersökningar och åtgärder av förorenade områden, exempelvis brandförsvaret.

5.1. Kommunledningskontoret

Kommunledningskontoret (KLK) och avdelningen för ekologisk hållbarhet har det övergripande ansvaret för miljöfrågor inom kommunen.

5.2. Miljöförvaltningen

Miljöförvaltningen (MIF) bedriver tillsyn i syfte att skydda människors hälsa och miljön. Tillsyn över förorenade områden innebär bland annat att hantera information om påträffade markföroreningar, handlägga anmälningar om efterbehandling av föroreningsskadat område, ställa krav på undersökningar och åtgärder, granska miljötekniska markundersökningar och riskbedömningar, fastställa åtgärds mål vid sanering och granska genomförda saneringsåtgärder. Tillsynen riktas mot all verksamhet, både kommunal och icke kommunal inom det verksamhetsområde som miljöförvaltningen ansvarar för. Tillsynen sker antingen som egeninitierad tillsyn eller via inkommande ärenden.

5.3. Stadsbyggnadsförvaltningen

Stadsbyggnadsförvaltningen (SBF) arbetar med planering och genomförande av kommunens utbyggnad och har därmed en stor roll i kommunens arbete med förorenade områden. Förvaltningen är även huvudman för statligt finansierade bidragsprojekt (se kap.5). På avdelningen Gata, park, natur finns miljöstrateg som har kompetens inom området och bör kontaktas när projekt berör förorenade områden. Följande avdelningar/enheter är främst berörda av förorenade områden i sitt arbete:

Avdelningen för mark och exploatering hanterar och avtalar om föroreningsfrågor i samband med markförvärv samt vid markförsäljning i exploateringsprojekt där kommunal mark exploateras eller vid privat exploatering där kommunen säkerställer allmän platsmark. Avdelningen förvaltar även kommunens markinnehav och berörs då kommunen äger förorenade fastigheter.

Enheten för detaljplan ska bevaka att frågan om förorenade områden behandlas i planärenden.

Enheten för bygglov ska i samband med bygglovsgivning säkerställa att föroreningar hanteras innan bygglov ges. Vid gamla detaljplaner ska bygglovenheten även säkerställa att den aktuella fastigheten inte finns med bland misstänkt förorenade områden i Länsstyrelsens inventering (EBH-databasen, se Bilaga 1) eftersom förorenade områden inte alltid behandlats i äldre detaljplaner.

Enheten projekt och utveckling hanterar investeringsprojekt på kommunal mark så som anläggning av gator och parker och då kan grävarbeten på förorenade områden förekomma.

Enheten förvaltning ansvarar för drift och underhåll av kommunens gator, parker och naturområden samt kommunala nedlagda deponier.

Enheten för strategi och förvaltning under fastighetsavdelningen förser kommunens verksamheter med lokaler. De ska se till att lokalerna är lämpliga för ändamålet utifrån aspekter med föroreningar på platsen.

5.4. Kommunala bolag

Inom kommunen finns ett flertal bolag som bland annat äger och förvaltar fastigheter samt ansvarar för drift av viss verksamhet. Nedan följer de bolag som kan beröras av förorenade områden i någon omfattning.

5.4.1. Uppsala Vatten och Avfall AB

Uppsala Vatten och Avfall AB driver avfallsanläggningen Hovgården i Uppsala kommun där de, i konkurrens med andra företag, omhändertar förorenade massor. Bolaget ansvarar för att skriva och uppdatera avfallsplanen vilken ska innehålla en förteckning över nedlagda deponier i kommunen.

Uppsala Vatten och Avfall AB ansvarar för dricksvattenförsörjningen i kommunen och är remissinstans i ärenden som rör förorenade områden vid exempelvis dispensansökningar för arbeten

nära grundvattenytan inom vattenskyddsområde samt remissinstans vid saneringsärenden som Miljöförvaltningen handlägger inom vattenskyddsområden.

5.4.2. Kommunala bolag som äger och förvaltar fastigheter

Kommunen har ett flertal bolag som äger och förvaltar fastigheter och som på så sätt kan beröras av föroreningar vid förvaltning eller vid köp och försäljning av fastigheter. De största fastighetsägande bolagen är AB Uppsala kommuns industrihus (I-Hus), Uppsalahem AB, Uppsala kommun skolfastigheter AB, Uppsala kommun Sport- och rekreationsfastigheter AB och Uppsala Parkering AB.

6. Vägar för arbetet med förorenade områden

6.1. Tillsynsdrivet arbete

Tillsynsmyndigheten kan med stöd av miljöbalken ställa krav på en ansvarig verksamhetsutövare att utföra undersökningar och vid behov åtgärder vid ett misstänkt förorenat område. Det kan röra sig om en befintlig verksamhet i drift eller en nedlagd verksamhet där ansvar kan utkrävas enligt miljöbalkens regler. I dessa fall ska tillsynsmyndigheten göra en ansvarsutredning där ansvaret för en förorening slås fast. Detta är ofta komplexa frågor som kräver juridisk kompetens.

Det är ofta miljöförvaltningen som är tillsynsmyndighet, men även länsstyrelsen och generalläkaren har tillsyn av vissa objekt.

6.2. Exploatering

Ny- och ombyggnationer är de vanligaste aktiviteterna som driver arbetet med förorenade områden. När tidigare bebyggda områden, ofta industrimark, omvandlas till exempelvis bostäder eller förskolor behöver marken ofta saneras. I dessa fall blir föroreningen något som ska hanteras och har inte en framträdande roll. Omvandlingen av området ska i dessa fall bekosta de undersökningar och åtgärder som behöver göras. Avtal mellan kommunen och byggherren ska reglera hanteringen och ansvaret för föroreningar vid en exploatering.

6.3. Kommunen som problemägare

Uppsala kommun är ansvarig för undersökning och efterbehandlingsåtgärder för förorenade områden där kommunen varit verksamhetsutövare efter 1969. Ansvar finns också i form av fastighetsägare i de så kallade förvaringsfallen, t.ex. deponier med kommunalt ansvar. Det är varje nämnd och bolagstyrelse som ska planera för och arbeta med sina förorenade områden.

6.4. Statliga bidragsmedel

För förorenade områden som saknar ansvarig verksamhetsutövare eller fastighetsägare kan bidrag för undersökning och efterbehandling sökas hos Naturvårdsverket via Länsstyrelsen. Möjligheten till bidrag regleras i förordning (2004:100) om statsbidrag till åtgärder för utredning och efterbehandling av förorenade områden. Kommun eller annan statlig myndighet kan ta på sig huvudmannaskapet för genomförande av utredningar och åtgärder. Det är dock bara kommunala nämnder som kan agera huvudman, ej kommunala bolag.

Statliga bidragsmedel utgår inte för områden där det finns en ansvarig för föroreningen eller där det finns ett exploateringstryck som kan bekosta undersökningar och eventuella åtgärder. Prioritering sker både regionalt och nationellt varför även objekt med hög riskklass kan få stå tillbaka för andra objekt som har högre prioritet. I framtiden kommer troligen många objekt ha ett delat ansvar där en ansvarig verksamhetsutövare får bekosta delar av en åtgärd. I dessa fall kan kommunen komma att vara huvudman.

2016 tillkom ytterligare bidragsmedel som har till syfte att främja bostadsbyggande på förorenade områden. Förutsättningen för att erhålla bidrag är att bostäderna (exploateringen) inte är ekonomiskt bärkraftigt och inte kan realiserats utan bidragsmedel. Det krävs därför en djupare osäkerhetsanalys av kostnader i exploateringsprojektet.

7. Gemensam vägledning

Syftet med gemensam vägledning är att belysa viktiga delar i arbetet med förorenade områden där hanteringen kan få stor påverkan på bland annat tidplan, ekonomi och miljö.

Det finns mycket reglering kring förorenade områden och allt arbete ska bedrivas enligt gällande lagar och förordningar.

7.1. Undersökningar

7.1.1. Tidig hantering ger bättre handlingsutrymme

Inför alla markarbeten ska verksamhetsutövaren kontrollera om det finns indikationer på föroreningar inom det planerade arbetsområdet. Detta kan vanligen göras genom kontroll av aktuella GIS-lager i kommunens kartfunktion och kontakt med miljöförvaltningen. Inom staden kan måttligt förorenade områden oftast förväntas. Finns misstanke om föroreningar vid ett planerat arbete behöver undersökningar genomföras innan arbetena startas.

Påträffas föroreningar ska miljöförvaltningen omedelbart kontaktas. Resultaten från undersökningen och samråd med miljöförvaltningen eller annan tillsynsmyndighet avgör sedan hur arbetet med omhändertagande ska genomföras. Börja aldrig åtgärda en förorening innan kontakt med tillsynsmyndigheten är upprättad. Skyldigheten att underrätta tillsynsmyndigheten och att anmäla en efterbehandling är straffsanktionerade.

7.1.2. Ramavtal för miljötekniska markundersökningar

För att säkerställa god kvalitet och rimliga kostnader för undersökningar och utredningar ska gällande ramavtal för miljötekniska markundersökningar användas. Det är mycket viktigt att säkerställa att konsulten har kompetens inom området.

7.1.3. Kunskap om föroreningarna

Bättre underlag ger bättre grund för val av åtgärd samt säkrare kalkyler för genomförande av åtgärden. Det kan löna sig att genomföra ytterligare undersökningar för att få mer kunskap, vilket ger bättre underlag för upphandling och mindre osäkerheter för bland annat åtgärdens kostnadsuppskattning. Otillräckliga undersökningar kan leda till förseningar eller till och med byggstopp.

7.1.4. Tidig dialog med tillsynsmyndigheten

Vid alla undersökningar och åtgärder av förorenade områden, framförallt vid de mer omfattande bör en tidig dialog tas med tillsynsmyndigheten för att förankra hanteringen. Vid upptäckt av en förorening ska tillsynsmyndigheten enligt miljöbalken underrättas omedelbart. Det gäller oavsett hur föroreningen upptäcks och av vem. I samband med överlåtelse av mark kan det komma fram handlingar som visar på misstanke om föroreningar eller konstaterade föroreningar inom området. Kontakt ska då tas med tillsynsmyndigheten för att säkerställa att föroreningen är känd.

7.2. Åtgärder

7.2.1. Välja riktvärdesmodell, generella eller platsspecifika

Inför en efterbehandling ska åtgärds mål identifierats för att minska de risker som finns för människa och miljö. Åtgärds målen är vanligen accepterade resthalter i jorden efter saneringen. Det finns svenska generella riktvärden för vanligt förekommande föroreningar uppdelade på två typer av markanvändning, känslig och mindre känslig markanvändning (KM och MKM).

De generella riktvärdena baseras på förmodade exponeringsvägar och andra antaganden om platsen varför de inte alltid är relevanta. Om de aktuella förhållandena skiljer sig mycket från antagandena i den generella modellen kan platsspecifika riktvärden beräknas för att saneringen ska göras till rätt nivå.

7.2.2. Hitta bra nivåer för sanering, varken för mycket eller för lite

Vid en schaktsanering ska efterbehandlingen sträva mot att optimera mängden bortgrävt material. Ansvarig beställare ska alltid vara med i processen att välja metod, definiera åtgärds mål och styra kostnader, inklusive ändringar och tillägg. För att uppnå detta är en noggrann förklassificering av jordmassorna en bra metod, då man på förhand får kunskap om saneringens omfattning. I upphandlingen kan man gynna en optimering av mängden massor som transporteras bort där entreprenören kan få incitament att minska volymerna, men utan bekostnad av uppsatta åtgärds mål. Tillstånd ska finnas för både transport och mottagningsanläggningen för aktuella massor.

7.2.3. Kommunen som beställare håller i miljökontrollen

Vid en efterbehandling ska det finnas en miljökontrollant som säkerställer att saneringsarbetet går rätt till och att rätt massor tas bort. Genom att miljökontrollanten handlas upp av kommunen i de fall där kommunen ska bekosta saneringen fås en bättre styrning av åtgärden.

7.2.4. Användning av alternativa åtgärds metoder till schaktsanering

I de nationella miljö kvalitets målen finns ett mål att användningen av annan teknik än schaktning och deponering, utan föregående behandling av massorna, ska ha ökat år 2020. Genom tidiga utredningar kring misstänka föroreningar skapas ett utökat handlingsutrymme för att beakta alternativa efterbehandlings åtgärder. Olika typer av åtgärder finns beskrivna på <http://www.atgardsportalen.se/>.

7.2.5. Samverkan mellan förvaltningar och bolag

Samverkan ska ske mellan nämnder och bolag för att hitta lämpliga lösningar för förorenade områden som berör fler parter inom kommunen. Om flera nämnder och/eller bolag ansvarar för samma förorening och där efterbehandling ska ske ska samarbete upprättas för att få en kostnads- och tidseffektiv hantering. Om inget annat överenskommit ska den med störst efterbehandlingsansvar ta initiativ för att undersökningar och efterbehandling kommer till stånd i enlighet med dessa riktlinjer.

7.2.6. Återanvändning av schaktmassor för anläggningsändamål,

För att få använda schaktmassor och annat avfall för anläggningsändamål är det en förutsättning att materialet är så rent att det inte finns någon risk för att förorena miljön. För detta krävs att materialets lakningsegenskaper analyseras. Exempel på anläggningsändamål är bullervallar, parkeringsytor, deponitäckning, anläggningsarbete vid vägar eller järnvägar mm. Beroende på materialets föroreningshalter kan en anmälan eller ansökan om tillstånd behöva göras till tillsynsmyndigheten (se Naturvårdsverkets handbok 2010:1). I bilaga 2 beskrivs vilka uppgifter som ska ingå i en anmälan till miljöförvaltningen om användning av avfall för anläggningsändamål.

7.2.7. Hantering av tjärasfalt

Vid projekt som omfattar gammal asfalt som kan misstänkas innehålla stenkolstjära (lagd fram till och med 1973) ska provtagning av PAH utföras. Provtagningen ska göras på det asfaltsskikt som innehåller stenkolstjära. Beläggningssmassor med halter < 70 mg/kg av ämnesgruppen "16-PAH" betraktas enligt miljöförvaltningen som fria från stenkolstjära och kan återanvändas fritt, dvs. både som slitlager och bärlager. För mer information och vid påträffande av PAH:er kontakta miljöförvaltningen.

7.3. Fastighetsöverlåtelse

7.3.1. Reglering av ansvar för föroreningar

Inför köp av fastigheter ska kommunen samla in information om eventuella föroreningar på fastigheten. Om en bedömning visar att det finns osäkerheter angående markens status ska det genomföras en undersökning för att öka kunskapen. Ansvar för kostnader och hantering av eventuella föroreningar ska klargöras i upprättade avtal. Tänk på att det inte går att avtala bort ett juridiskt ansvar enligt miljöbalken. Tillsynsmyndigheten kommer i första hand att rikta sig till den som är juridiskt ansvarig för föroreningen och den som anmält att de ska genomföra efterbehandlingen.

7.4. Kommunikation

7.4.1. Kommunisering

Förorenade områden kan orsaka en rädsla hos berörda och allmänheten och det är därför viktigt att kommunicera kring det som görs. Kommuneringen ska vara saklig om situationen och eventuella risker och ska ske enligt kommunens eller bolagens/enheternas riktlinjer för kommunikation.

Bilaga 1 – Förklaring av ord och förkortningar

ORD och förkortningar	Förklaring/definition
Avfall	Oönskade rester från en verksamhet. Avfall ska klassificeras enligt ett sexsiffrigt kodsysteem. I karaktäriseringen kan det ingå laktester enligt NFS 2004:10. Avfallet klassas i tre huvudsakliga klasser utifrån lakegenskaper, inert, icke-farligt och farligt avfall. All uppgrävd jord som inte kan återvinnas som fyllning eller annan konstruktion är per definition ett avfall, inklusive förorenad jord.
Deponi	En upplagsplats för avfall, tidigare benämning var soptipp. Kommunen ansvarar för inventering av nedlagda deponier.
EBH-databas	Länsstyrelsens register över förorenade områden, se även MIFO nedan.
Förorenat område, förorenade områden	Förorenade områden som utgör risk för människors hälsa eller miljö. Ett förorenat område kan bestå av mark, byggnad, vatten eller sediment. Förorenade områden kan medföra att också luft blir påverkad av t.ex. partiklar eller gasformiga ämnen, men luften i sig definieras inte som förorenade områden.
Förvaringsfall	Föroreningar bestående av föroreningar i nedgrävda tunnor, deponerat material, förvaring av olja i tunnor, etc. Vanligen har fastighetsägaren ett ansvar för att föroreningen inte sprids. Ansvaret kan dock inte bli större än vad en verksamhetsutövare skulle fått.
Huvudman	Verksamhetsutövare för efterbehandlingsprojekt som finansieras med statligt bidrag. En kommunal nämnd men inte kommunala bolagsstyrelser.
Markanvändning	Känslig markanvändning, KM - där markkvaliteten inte begränsar val av markanvändning. Alla grupper av människor (barn, vuxna, äldre) kan vistas permanent inom området under en livstid. De flesta markecosystem samt grundvatten och ytvatten skyddas. Mindre känslig markanvändning, MKM - där markkvaliteten begränsar val av markanvändning till t.ex. kontor, industrier eller vägar. De exponerade grupperna antas vara personer som vistas i området under sin yrkesverksamma tid samt barn och äldre som vistas i området tillfälligt. Markkvaliteten ger förutsättningar för markfunktioner som är av betydelse vid mindre känslig markanvändning, till exempel kan vegetation etableras och djur tillfälligt vistas i området. Grundvatten på ett avstånd av cirka 200 meter samt ytvatten skyddas.
MIFO	"Metodik för inventering av förorenade områden", framtagen av Naturvårdsverket 1999 (NV 4918). Inventeringarna har i huvudsak utförts av Länsstyrelserna och mynnar ut i en riskklassning från 1 (mycket stor risk) till 4 (liten risk). Riskklassningarna kan baseras på arkivstudier, intervjuer och platsbesök (fas 1-studie) eller provtagningar (fas 2-studie). Inventeringarna är i princip avslutade. De förorenade objekten finns förtecknade i länsvisa register för förorenade områden som kallas EBH-databas (EBH=efterbehandling). De rapporter som finns i databasen kallas Mifo-rapporter.

Miljöbalken, MB	Samlad svensk lagstiftning för miljöområdet som trädde i kraft 1999, SFS 1998:808. I praktiken gäller det verksamhet som bedrevs från och med 1 juli 1969. För förorenade områden är det främst kapitel 10 som tillämpas.
Miljökvalitetsmål	I Sverige finns 16 nationella miljökvalitetsmål. Exempel på dessa är giftfri miljö, god bebyggd miljö, frisk luft, levande sjöar och vattendrag m.fl.
Miljöteknisk markundersökning, MMU och miljöteknisk utredning, MTU	Provtagning av relevanta matriser för det förorenade området och jämförelse mot relevanta riktvärden. Normalt ingår en riskbedömning och vid behov framtagande av objekts- eller platsspecifika riktvärden.
Mottagningsanläggning	En anläggning med tillståndspliktig verksamhet och som ska ha tillstånd för det avfall som mottas.
Riktvärden	Generella riktvärden för jord finns för KM och MKM. För KM antas t.ex. exponering varje dag för området, intag av dricksvatten och odling på förorenade områden. Utöver dessa kan anpassade riktvärden beräknas för att bättre spegla situationen för det undersökta förorenade området. Dessa kan vara platsspecifika som gäller för ett definierat område eller objektsspecifika som gäller objekt med en viss verksamhet, t.ex. odlingslotter eller skolor.
Riskbedömning	Bedömning av riskerna för hälsa och miljö med en förorening
Riskklass	En klassning av förorenade områden för att ange hur stor risk ett förorenat område kan innebära för miljön och hälsan i samband med MIFO-utredning. Anges i 1-4, där 1 utgör störst risk. Det är Länsstyrelsen som slutligen klassar objekten.
Sanering, Åtgärd, Efterbehandling, EBH	Åtgärder som tillräckligt ska minska risker för människors hälsa och miljön orsakade av förorenade områden.
Statliga bidrag	För förorenade områden utan någon verksamhetsutövare kan statliga bidrag sökas för utredning och åtgärd. 2016 infördes utökade bidrag för att befrämja produktionen av bostäder.
Tillsynsmyndighet	Den myndighet som utövar tillsyn enligt miljöbalken över förorenade områden. Det kan ofta vara kommunens miljönämnd men det kan också vara Länsstyrelsen eller Generalläkaren.
Vattenskyddsområde	Ett vattenskyddsområde är ett av länsstyrelse eller kommun inrättat geografiskt område till skydd för en vattenförekomst med betydelse för vattentäkt, antingen för en existerande vattentäkt eller möjlig framtida vattentäkt.
Verksamhetsutövare	Den som enligt miljöbalken i första hand har ansvar för förorenade områden enligt (polluter pays principle, PPP) om verksamheten pågick efter 30 juni 1969. Ansvaret kan omfatta krav på undersökning och åtgärder. Även fastighetsägare kan bli ansvariga enligt MB för s.k. förvaringsfall då ansvaret medför att spridning av en förorening inte sker. I fall med flera ansvariga kan ansvaret delas solidariskt.

Bilaga 2 - Uppgifter i anmälan om användning av avfall för anläggningsändamål

Användning av schaktmassor eller annat avfall i bullervallar, vägar mm är anmälningspliktigt enligt miljöprövningsförordningen om *det finns en föroreningsrisk* eller om uppläggningsarbetet sker i känslig miljö, som i vattenskyddsområde. Anmälan ska göras till miljöförvaltningen. Avgift för handläggning av anmälan tas som timavgift.

För att bedöma risken kan man behöva göra provtagningar, se Naturvårdsverkets handbok 2010:1: Återvinning av avfall i anläggningsarbeten.

Om föroreningsrisken är *mindre än ringa* behöver ingen anmälan göras. Anmälan kan ändå göras frivilligt för att det ska finnas dokumenterat i miljöförvaltningens arkiv vad det är för sorts avfall och vilka bedömningar om risken som gjordes innan uppläggningsarbetet.

När risken är mindre än ringa kan man *ändå* behöva anmäla uppläggningsarbetet till länsstyrelsen. Det gäller om uppläggningsarbetet kan påverka landskapsbilden eller naturmiljön.

Utdrag ur förordningen:

90.141 Användning för anläggningsändamål av avfall på ett sätt som kan förorena mark, vattenområde eller grundvatten, och där föroreningsrisken är ringa.

14 uppgifter som bör ingå i anmälan:

1. Vem som ansvarar för uppläggningsarbetet (namn, person- eller org.nr, adress, tel, underskrift)
2. Syftet med uppläggningsarbetet
3. Skiss över hur området kommer att se ut när anläggningsarbetet är färdigt (form, utbredning, höjd).
4. Var massorna ska läggas upp (fastighet med platsen utritad på karta)
5. Vilken typ av massor kommer användas?
6. Mängden massor
7. Var massorna kommer från (fastighet och projekt). Om massorna kommer från vägbygge ska etappen anges (bifoga karta).
8. Eventuella föroreningar som kan befaras i massorna (t ex föroreningar från miljöfarlig verksamhet, oljespill, fogmassor i betong etc.) (se info om förorenad mark)
9. Tidsplan för uppläggningsarbetet
10. Arbetstider och transportintensitet
11. Markens nuvarande användning (bostäder, naturmark, vägområde, industri el. liknande)
12. Markens beskaffenhet (lera, morän sand)
13. Eventuella riskobjekt (vattentäkter, vattenskyddsområde, vattendrag anges på karta)
14. En beskrivning av hur egenkontrollen ska gå till. Bland annat hur dokumentationen och kontroll av massor ska ske. Om omgivningspåverkan ska kontrolleras och i så fall hur kontroll sker.